

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARIDA INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI O'QITISHNING NAZARIY ASOSLARI.

Toshkent Gumanitar Fanlar Universiteti katta o'qituvchisi
Aliqulova B.A.

ANNOTATSIYA. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini qo'shimcha "Informatika va axborot texnologiyalari" mutaxassisligi bo'yicha tayyorlash. Shuningdek, "Ta'limda axborot texnologiyalari" fanini o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari kompetensiyasiga asoslangan yondashuv va yangi ta'lim standartini qabul qilish jarayoni asosida ta'lim islohatini hisobga olgan holda ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Informatika fanini o'qitish nazariyasi, kasbiy rivojlanish, o'zini o'zi rivojlantirish, intellektual salohiyat.

Zamonaviy ta'lim fan-texnika taraqqiyotining barcha eng so'nggi yutuqlarini hisobga olgan holda zamon bilan hamnafas bo'lishi kerak, chunki jamiyatni axborotlashtirish va kompyuterlashtirish asosida xalq xo'jaligining ilmiy-texnikaviy darajasi muttasil oshib bormoqda, ilm-fanning roli ortib bormoqda. Mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini jadallashtirish, pedagogika oliy o'quv yurtlari bitiruvchilarini ilmiy tafakkur darajasiga yetaklovchi mutaxassislar tayyorlashga yangi, yanada yuksak talablarni qo'yimoqda.

Jamiyatni axborotlashtirish sharoitida pedagogik ta'limni isloh qilish jarayonida pedagogik ta'limni axborotlashtirish, o'qituvchilarni yangi mutaxassisliklar bo'yicha tayyorlash, o'qituvchilarning yangi axborot texnologiyalarini egallashi ustuvor yo'nalish hisoblanadi.

Boshlang'ich ta'limni takomillashtirishda hayot doimo yangi, samaraliroq, izchil va qat'iy qadamlar qo'yishni taqozo etmoqda.

Pedagogika oliy o'quv yurtlarida talabalarni tayyorlash fanlarning ijtimoiy-gumanitar, psixologik-pedagogik, umumiy ta'lim va uslubiy siklidan iborat. Ilmiy-pedagogik adabiyotlar tahlili shuni xulosa qilish imkonini beradiki, bugungi kunda oliy pedagogika maktablarida boshlang'ich sinflarda o'quv fanlarini o'qitish metodikasi bo'yicha bilimlarni o'zlashtirish yetarli emas. O'qituvchilarga axborot madaniyatini singdirish zarur, bu esa axborot ta'limining natijasidir. Bunday holatlar bolalarni o'qitishga chaqirilganlarni - boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashni yaxshilash zarurati haqidagi savolni keskin ravishda qo'yadi, chunki o'quvchining tayyorgarligi hal qiluvchi darajada o'qituvchining tayyorgarligiga bog'liq.

Bugungi kunda o'quv amaliyotining tahlili maktablarni yangi axborot texnologiyalari sohasidagi mutaxassislar bo'lgan malakali boshlang'ich sinf

o'qituvchilari bilan ta'minlash muammosini ko'rsatadi. Ko'pgina maktablarda boshlang'ich sinflarda informatika darslarini asosan o'z fanini yaxshi o'zlashtirgan, lekin, qoida tariqasida, boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar bilan ishlash bo'yicha maxsus tayyorgarlikka ega bo'lmagan informatika o'qituvchilari olib boradilar. Bu, tabiiyki, odatda, yosh xususiyatlariga mos kelmaydigan o'qitish shakllari va usullarini tanlash bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqaradi. Ko'rinib turibdiki, tegishli tayyorgarlikka ega bo'lmagan boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'quv jarayonini sifatli tashkil eta olmaydi, boshlang'ich va o'rta maktablarda "Informatika" akademik fanini o'rganish uchun samarali darsni ta'minlay olmaydi.

Shu bilan birga, olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarga e'tibor qaratadigan bo'lsak, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish masalalariga B.S.Abdullaeva, A.Sadikova, M.Toshpulatova, Yu.Jabborova, N.Muxitdinova, Z.T.Nishonova, G.Mamatova, N.V.Kuzbmina, M.I.Lukbyanova, A.K.Markova, N.V.Matyash, Ye.M.Pavlyutenkov va boshqalar alohida to'xtalib o'tgan. B.S.Abdullaeva o'z ilmiy ishlarida boshlang'ich sinf o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish, ta'lim vositalarini rivojlantirish, tafakkurni rivojlantirish borasida o'quvchilar savodxonligini oshirishga oid ishlarni tahlil qilgan.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida metodik tayyorgarlikni takomillashtirishda zamon talablaridan kelib chiqib yondashish muximdir. Bunda o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini oshirish uchun, ularda zarur pedagogik bilimlar (o'qituvchi mehnati, uning pedagogik faoliyati xususiyatlari, muloqot, shaxs to'g'risida, o'quvchilarning psixik rivojlanishlari, ularning yosh xususiyatlari to'g'risidagi psixologiya, pedagogik ma'lumotlar), ko'nikmalar (etarlicha yuqori darajada bajarilgan xatti-harakatlar) shakllantirish lozim.

O'zbekistonda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarni intellektual rivojlantirishga metodik tayyorgarligini takomillashtirib, didaktik imkoniyatlarini, metodlarini aniqlab uni pedagogik jarayonga tatbiq yetishdan iborat.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari xar bir o'quvchilarni psixologiyasini bilishi zarur, chunki asosiy ob'ekt bu o'quvchi. O'qituvchi darsga kirganda bu o'quvchi bilan qanday gaplashish zarurligini, qaysi metoddan foydalanib ta'lim berish yo'lini, ta'limni qanday berganimizda o'quvchi yengil qabul qila oladi degan bir nechta savollarga javob olish uchun xam bo'lajak o'qituvchilar bola psixologiyasini bilishi lozim. Chunki, boshlang'ich sinf o'quvchilari o'yinqaroq bo'ladi, bu vaziyatda boshlang'ich sinf o'qituvchilari dars o'tish metodikasini tanlaganda turli xil o'yinlarni tanlashi, o'yin qandaydir ta'lim berishi lozim, shuning uchun ham ta'limiy o'yinlardan foydalanib darsni tashkil qilishb, o'quvchilarni darsga qiziqtirishi lozim. Yuqori sinf o'quvchilari jamiyatga kirishishga tayyorlanayotgan jarayonda, bu jarayonda o'quvchilarni guruhda ishlatib ta'lim beriladigan bo'lsa, o'quvchilar bir-biriga qiziqib

rivojlanadi. Yuqori sinfda dars metodikasini tanlashda o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatishga qaratilgan usullardan foydalanish lozim.

O'zbekistonda umumiy ta'lim maktablarida AKTni joriy etish strategiyasida belgilangan asosiy vazifalardan biri - boshlang'ich maktab yosidagi bolalarni AKT dan foydalanishga o'rgatishdir. Bu vazifa barcha ta'limni takomillashtirish va modernizasiya qilishda tabiiy va muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy jamiyatning global axborotlashuvi sharoitida ta'lim texnologiyalarini rivojlantirishning dolzarb va istiqbolli yo'nalishlaridan biri, bizning fikrimizcha, o'quv jarayonida virtualizatsiya texnologiyalaridan foydalanish, xususan, mutaxassislarni kasbiy tayyorlashning bir qismi sifatida zamonaviy mutaxassis qilib tayyorlashdir.

Ta'lim jarayoni, birinshi navbatda, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida informatika o'qituvchisini professional darajada, ta'lim-tarbiya berish bilan birga yosh avlodning keljakda o'z kasbinining yetuk mutaxassisi bo'lib yetishini ta'minlashiga, hozirgi zamon talabi bilan hamnafas bo'lib, qisqa muddatda aniq qarorlar qabul qila olish qobiliyatlarini shakllantirishga erishishi, qo'shimsha ravishda kasb-hunar egallashi tamoyili asosida tashkil etiladi.

Bo'lajak informatika o'qituvchilarini muvaffaqiyatli tayyorlashning zarur sharti amaliy mashg'ulotlarni nafaqat an'anaviy seminarlar, balki o'quv jarayonini loyihalash bo'yicha darslar shaklida ham o'tkazishdir.

Ta'lim rivojlanishining hozirgi bosqichi uning sifatiga va ta'lim natijalarining zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga muvofiqligiga talablarning doimiy ortib borishi bilan tavsiflanadi.

Ta'lim natijasini baholashning asosiy mezonini uning yangi sifatiga erishish - ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlarga moslasha oladigan va axborot jamiyatida muvaffaqiyatli ijtimoiylashuvga qodir mobil, ko'p qirrali shaxsni shakllantirishdir.

Kompyuter texnologiyalaridan foydalanishda, o'qituvchi uning mazmuniga ko'ra bir qancha vazifalarni bajarish mumkin. Faol foydalanish imkoniyatiga ega kompyuter texnologiyalari quyidagi asosiy didaktik funksiyalarni bajaradi:

- multimedia texnologiyasini qo'llash evaziga o'quvchilarda fanlarga qiziqishni rivojlantiradi;
- bunda ta'limning interfaoligi tufayli o'quvchilarning fikrlash qobiliyatlarini faollashtiradi va o'quv materialini o'zlashtirilishining samaradorligi oshadi;
- real holatlarda, namoyish qilinishi qiyin yoxud murakkab bo'lgan jarayonlarni modellashtirish va ko'rish imkoniyatini berishi bilan muhim hisoblanadi;
- o'quv materiallarini o'zlashtirilishi faqat darajasiga ko'ragina emas, balki o'quvchilar erishgan mantiq va qabul qilishlarining darajasiga ko'ra ham samarali hisoblanadi;

- masofadan turib ta'lim olishni faqat sirdan o'qiyotgan o'quvchilar yoxud internet ta'lim uchungina emas, balki sababli dars qoldirgan o'quvchilar uchun ham tashkil etish imkoniyatini beradi;
- o'quvchilarga mustaqil izlanish yo'li bilan materiallarni izlash, topish hamda muammoli masalalarga javob topish orqali ma'lum tadqiqot ishlarini bajarish uchun imkoniyat yaratadi;
- o'quvchilarning yangi mavzuni o'zlashtirishi, o'quv materiallari bilan mustaqil tanishish, tanlash va axborot hamda ma'lumotlarni tahlil etish kabi masalalarni tez bajarish uchun sharoit yaratadi.

Ma'lumki ta'lim mazmunini takomillashtirishning bosh xususiyatlaridan biri kompyuter bilan muloqot jarayonida uning doimiy murojaat qilinadigan «qo'llab-quvvatlovchi axboroti»ni ko'paytirish, kompyuter axborot muhiti va hozirgi zamon talablariga javob bera oladigan darajadagi axborot bazasining yaratilganligi, gipermatn va multimedia, o'qitishda immitatsiya, kommunikatsiya tizimlari qabul qilingan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Azizxodjayeva N.H "Pedagogik texnologiya va pedagogik maxorat"- Toshkent.: TDPU, 2003
2. Mamajonova Mastura Valijonovna BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARIDA AXBOROT KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1), 1242 bet
3. X.M Ergasheva. Ta'limda raqamli texnologiyalar.Toshkent "Metodik nashriyoti"- 2023
4. www.google.com
5. www.pedagog.uz